

104302

RAAP-NOTITIE 1128

**Plangebied Goudmeer nabij
Oosterwolde**

**Gemeente Ooststellingwerf
Archeologisch vooronderzoek:
een inventariserend veldonderzoek**

CCClofon

Opdrachtgever: Buro Hoogstraat B.V.

Titel: Het Goudmeer, gemeente Ooststellingwerf; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: mei 2005

Auteur: *drs. T.A. van den Bergh*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2005\OOGO\N01128-OOGO.doc

Projectcode: OOGO

Projectleider: drs. T.A. van den Bergh

Projectmedewerker: E.J.M. van der Zwet & D. van den Berg

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: 2507

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. T.J. ten Anscher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: Buro Hoogstraat B.V.
- *aanleiding onderzoek*: planontwikkeling recreatiegebied
- *datum uitvoering veldwerk*: 24-03-2005, 25-04-2005 en 28-04-2005

Locatiegegevens

- *plangebied*: het plangebied ligt ten noordoosten van Oosterwolde, ten zuiden van de Weperpolder en ten westen van het Fochtelooërveen.
- *plaats*: Oosterwolde
- *gemeente*: Ooststellingwerf
- *provincie*: Fryslân
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 11H
- *plangebied in gebruik als*: recreatiegebied
- *oppervlakte plangebied*: 7,8 ha
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 219.677/559.938

Onderzoeksvragen

Zijn er aanwijzingen aanwezig voor grotere archeologische nederzettingen?

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 2.2; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2005).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *advies FAMKE*: volgens de FAMKE is voor de periode Steentijd t/m Bronstijd een quickscan nodig (3 boringen per ha). Als sprake is van een podzolbodem dient het boorgrid te worden verdicht tot minimaal 6 boringen per ha (www.fryslan.nl/binfo/chk/inhoud/startchk.htm).

- *ARCHIS-waarnemingen en -vondstmeldingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem)*
  - in plangebied: waarnemingsnummer 12256, objectcode 11HN-66, coördinaten 219.680/560.000, materiaal: steen, code algemeen: bijl, datering: Neolithicum – Bronstijd. Deze vondst is volgens de ARCHIS-melding gedaan tijdens de aanleg van "vijver, bospaden e.d.", hetgeen zou kunnen slaan op de waterpartij ter plaatse.
  - in de directe nabijheid (< 300 m): geen

Bodemkundige gegevens

- *bodem volgens bodemkaart (Stiboka, 1971): veldpodzolgronden met lemig fijn zand en met keileem beginnend tussen 40 en 120 cm en ten minste 20 cm dik (code Hn23x).*

3 Veldonderzoek

Booronderzoek: methode

- *positie boringen:* min of meer regelmatige verdeling over het plangebied, lokaal verdicht
- *gebruikt boormateriaal:* gutsboor diameter 2 cm, Edelmanboor diameter 7 cm, Riversideboor diameter 8 cm (om door puin te kunnen boren) en Edelmanboor diameter 15 cm (een zogenaamde "megaboor". Het relevante niveau uit de boring wordt gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm; het zeefresidu wordt macroscopisch op vondsten onderzocht)
- *totaal aantal boringen:* 67
- *minimaal geboorde diepte:* 0,55 m -MV
- *maximaal geboorde diepte:* 2,6 m -Mv
- *boorbeschrijvingen:* onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met:* meetlinten

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch):* hieronder wordt de laagopvolging in het plangebied van boven naar beneden beschreven. Het algemene beeld is als volgt: de top laag bestaat uit een verstoorde laag/ophogingslaag ((donker)bruingrijs, zwak siltig en matig humeus, matig fijn zand, soms met veen- en/of keileembrokken). Deze verstoorde laag/ophogingslaag heeft een dikte van 0,2 tot 1,9 m. Daaronder bevindt zich dekzand ((licht)bruin tot (donker)geelgrijs, zwak siltig zand) met een dikte van 0,1 tot 0,8 m. Hierin is regelmatig bodemvorming (podzolering) opgemerkt. Een podzolbodem is een bodem met een uitspoelingslaag (E-horizont), een inspoelingslaag (B-horizont), soms een overgangszone

- (B/C-horizont) en een zone die niet door bodemvorming is beïnvloed (C-horizont). Een podzolbodem ontstaat op goed ontwaterde, hoge en droge gronden. Op dergelijke lokaties werden in de Steentijd bij voorkeur (tijdelijke) nederzettingen gevestigd. Een intacte podzol is opgemerkt in de boringen 5, 12, 13, 18, 34, 40, 43, 47, 48, 56, 57 en 61. Een restant van de B-horizont is in de boringen 1, 2, 35, 38 en 46 aangetroffen. De podzolbodem is verstoord tot in de BC-horizont in de boringen 39, 42, 49, 50 en 60. Onder het dekzand bevindt zich keileem (lichtgroengrijze, sterke zandige, zwak grindige klei). Incidenteel is in het plangebied nog veen aanwezig, soms op het keileem (in de boringen 11, 15 en 22) keileem, soms op het dekzand (in de boringen 19 t/m 21, 40 en 51).
- *opmerkingen:* in het plangebied ligt een waterpartij met een eilandje waarop boring 33 is gezet. Onder een verstoorde laag tot 1,9 m –Mv bevindt zich dekzand, op 2,4 m –Mv gevolgd door keileem. De waterpartij in het plangebied maakt zeer waarschijnlijk geen deel uit van een (uitgeveende) pingoruïne, maar lijkt gegraven te zijn. Een pingoruïne reikt over het algemeen veel dieper dan ca. 2m, en heeft een veenvulling op een gyttja-laag, terwijl de keileemlaag er vaak in ontbreekt. De waterpartij staat wel afgebeeld op de topografische kaart van 1923 (Robas Producties, 1990), maar niet op de topografische kaart van 1853-1856 (Wolter-Noordhoff, 1992) en zal dus in de periode daartussen zijn aangelegd.
  - *Archeologische indicatoren:* de enige mogelijke aanwijzing voor bewoning heeft boring 38 opgeleverd: in de BC- en C-horizont (0,35 tot 0,65 m –Mv) zijn fragmenten houtskool aangetroffen. In alle overige boringen ontbreken archeologische indicatoren, ook in de megaboringen en de boringen die rondom boring 38 gezet zijn. Daarom lijkt het houtskool in boring 38, als dat terug te voeren is op menselijke activiteiten, eerder een geïsoleerd archeologisch verschijnsel te vertegenwoordigen, zoals een haardkuil, dan een eerste aanwijzing te vormen voor een (steentijd)nederzetting ter plaatse.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Onder de verstoorde laag/ophogingslaag bevindt zich dekzand op keileem. In enkele boringen is sprake van een min of meer intacte podzolbodem. Incidenteel is een veenlaag op het dekzand bewaard gebleven. Archeologische indicatoren zijn niet opgemerkt met uitzondering van boring 38 waarin houtskoolbrokken in de BC- en C-horizont zijn aangetroffen. Mogelijk betreft het een archeologisch grondspoor (haardkuil?).

Aanbevelingen

De geplande werkzaamheden kunnen vanuit archeologisch oogpunt zonder beperkingen worden uitgevoerd met uitzondering van een gebied met een doorsnede van 5 m rond boring 38. Hier dient archeologisch vervolgonderzoek (gravend onderzoek) plaats te vinden. Gravend onderzoek dient gebaseerd te zijn op een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen. Deze aanbeveling geldt echter alleen indien in de nabijheid van genoemde boringen bodemingrepen voorzien zijn, anders kan van vervolgonderzoek aldaar worden afgezien. Wel verdient het dan aanbeveling om het potentieel archeologisch waardevolle gebied direct rondom boring 38 op te nemen in het bestemmingsplan en als zodanig ook op de plankaarten en in de toelichting en de voorschriften te vermelden, en hieraan een aanlegvergunningstelsel te koppelen.

- *contactpersoon overheid*: dr. G.J. de Langen (provinciaal archeoloog Fryslân, tel. 058 - 2925487).
- *contactpersoon RAAP*: drs. T.A. van den Bergh (RAAP, tel. 0512 - 589140).

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998.** *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- College voor de Archeologische Kwaliteit, 2005.** *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 2.2.*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989.** *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROBAS Producties, 1990.** *Historische Atlas Friesland, Chromotopografische kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Stiboka, 1971.** *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 11 Oost Heerenveen*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1991.** *Grote Provincie Atlas Friesland, schaal 1: 25.000*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992.** *Grote Historische Provincie Atlas Friesland, schaal 1: 25.000. Friesland 1853-1856*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Resultaten onderzoek

Tabel 1. Archeologische tijdschaal

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

